

talistom „za novú vládu — vládu soviетov, za nový typ štátu — diktatúru proletariátu, za novú spoločnosť — socialistickú spoločnosť“.

E. Segéňová

PRVÝ SVÄZOK SPISOV KLEMENTA GOTTWALDA

Z českého originálu Klement Gottwald: Spisy I, vydaného nakladateľstvom Svoboda, Praha 1951, poslovenčil Ústav Slovenského národného povstania. Vydalo nakladateľstvo Pravda, Bratislava 1951. Cena viaz. Kčs 55.—.

Osobnosť Klementa Gottwalda, jeho vývoj a všestranný rast sú úzko späté s osudmi a s politicko-ideovým vyzrievaním KSČ temer od jej založenia až podnes. Je vodcom KSČ a teda aj nášho robotníckeho hnutia od februára 1929 a dnes, keď po víťazných bojoch stojí na čele štátu a múdro ho kormidluje, je úplne namieste vrhnúť pohľad na jeho činnosť v minulosti, sprítomniť si všetko to, čo vykonal, osvetliť celú jeho cestu ťažkých bojov a tým aj cestu nášho proletariátu k slávnemu dnešku a dať tak príklad miliónom nových budovateľov, ktorí chcú kráčať v jeho šľapajách.

Preto vítame ako veľkú historicko-kultúrnu udalosť vydanie prvého sväzku sobraných spisov Klementa Gottwalda, ktoré budú teraz vychádzať pravidelne podľa usnesenia ÚV KSČ. V tomto sväzku sú obsiahnuté články a prejavy z rokov 1925—1929, no nie všetky. Ako podotýka redakcia Spisov, mnoho jeho prác z týchto rokov, najmä z roku 1926, bude zahrnutých v poslednom sväzku. Slovom je tu zachytená tvorba z jeho mladosti a dozrievania, z dôb jeho politicko-ideového vzostupu, keď sa z redaktora komunistickej tlače vypracoval na generálneho tajomníka KSČ a predniesol ako poslanec a predseda klubu komunistických poslancov svoju prvú parlamentnú reč v decembri r. 1929.

Aké osudy prežíval v týchto rokoch Klement Gottwald a československé robotnícke hnutie? Vďaka Veľkej októbrovej revolúcii r. 1917 panovala v týchto časoch v radoch nášho robotníctva silná revolučná nálada, ktorá trvala ešte niekoľko rokov po nej. No, náš proletariát nebol dostatočne organizovaný, aby mohol vyvíjať akcie podobné sovietskym, na čele ktorých stáli Lenin a Stalin. Preto robotníctvo nebolo schopné zabrániť, aby prvá vláda novozrodenej ČSR bola buržoázna. Boli v nej síce i zástupcovia sociálnej demokracie, jediní to oficiálni zástupcovia nášho robotníckeho hnutia v tých časoch, ale v samej strane vedenie strhli na seba pravicoví socialisti. V septembri r. 1920 nastúpila na jej miesto nová vláda, taktiež buržoázna, ktorá sa už v decembri toho istého roku smutne preslávila krvavými útokmi na robotníctvo temer v celej republike. Tým boli zničené na dlhú dobu nádeje robotníckej triedy na skutočne demokratickú republiku. Zavládla všeobecná ochablosť a malomyselnosť. Podobné udalosti sa odohrávaly v tých časoch aj v iných krajinách Európy: robotníctvo bolo všade porázané a revolučná nálada ochabovala stále viac a viac.

Najhlbšie príčiny týchto porážok tkvely práve v zrade pravicových soc. dem. vodcov, ktorí v rozhodných chvíľach opustili záujmy robotníctva a prešli na stranu buržoázie. Toto sa stalo r. 1920 a ešte viackrát potom, keď už jestvovala KSČ (Jilek, Bolen). Reakciou na túto zradu bolo založenie KSČ v máji r. 1921, na čelo ktorej sa postavila ľavica soc. dem. strany, ktorá sa z nej odštiepila a ktorá zostala verná požiadavkám robotníctva. KSČ vznikla ako reakcia na zradu soc. dem. vodcov a bola to jediná strana, ktorá nekompromisne bojovala za záujmy československého robotníctva.

Decembrové udalosti r. 1920 mali veľký vplyv na mladého Gottwalda, ktorý bol už vtedy činný v robotníckom hnutí. Vtedy pracoval ako robotník v Rousinove, v Brne videl na vlastné oči stovky zajatých robotníkov, účastníkov stávk oslavanských elektrární, videl zákernosť buržoázie, no i neorganizovanosť, nepripravenosť, nerozhodnosť a mnohé iné

nedostatky robotníckych akcií, zradu soc. dem. vodcov a vzal si z toho veľa poučenia. Videl, že takto sa ďalej postupovať nedá, uvedomil si všetky nedostatky hnutia a jeho akcií a začal proti týmto chybám neúprosne bojovať.

V septembri r. 1921 odišiel Klement Gottwald na Slovensko do B. Bystrice za redaktora časopisu Hlas ľudu. Na Slovensku sa zdržal do júla 1924, kedy odišiel do Ostravy, kde bola preložená redakcia slovenských komunistických časopisov. Z tých čias pochádza jeho dokonalá znalosť slovenských pomerov, ktorá nás v jeho prácach udivuje. Od r. 1925, vďaka jeho vynikajúcim schopnostiam a jeho pilnosti, dostal sa rýchlo do popredia politického života strany, zúčastnil sa VI. sjazdu Kominterny v Moskve, stal sa členom jej exekutívy, bol zvolený za poslanca atď. Na V. sjazde KSČ bol zvolený za generálneho tajomníka strany, ktorú vedie od tých čias až podnes.

Na Gottwaldovu prácu do r. 1929 sa musíme dívať ako na ustavičný boj proti rozličným nepriateľom. Málokto chápal hneď od začiatku, že KSČ je stranou nového typu, lišiacou sa podstatne od soc. dem. strany, ktorá bola jej predchodkyňou. Neblahé dedičstvo soc. dem. strany vplývalo aj na novú KSČ. Vedenie strany nebolo jednotné, stále sa tu ukazovali úchylkári, oportunisti, reformisti, ktorí ju chceli zaviesť nazad k sociálnej demokracii a proti ktorým bolo treba stále bojovať. Strana prežila niekoľko ťažkých kríz (1924, 1928), ktoré zavinili títo ľudia. Toto všetko musel Gottwald odstraňovať, musel prebojovávať líniu strany, bojovať za čísto marxisticko-leninského učenia, prebúdzal triedne vedomie u robotníctva, varovať pred nepriateľom, poukazovať na neho a neustále bdieť. Musel teda konať ťažkú priekopnícku prácu. Toto všetko musíme mať na mysli, keď čítame prvý sväzok jeho Spisov a chceme mu náležite porozumieť.

Prvá svetová vojna našla nepripravené nielen naše robotníctvo, ale aj robotníctvo mnohých iných krajín Európy. Tak napr. Talianska a Nemecka. V týchto krajinách došlo v dvadsiatom druhom a dvadsiatom treťom roku ku porážke robotníckej triedy a k nastoleniu fašistickej diktatúry. Týmto udalostiam je venovaný prvý článok Spisov *Boľševizovat komunistické hnutie*, ktorý bol uverejnený v májovom liste KS Slovenska r. 1925. Prečo k tomu došlo? Gottwald správne vystihol príčinu týchto udalostí: preto, lebo komunistické strany týchto krajín, tzv. subjektívny činiteľ, ktorý je potrebný na uskutočnenie a udržanie revolúcie popri činiteľovi objektívnom, t. j. vonkajšej situácii, neboly dost ideologicky a organizačne pripravené a nechaly si ujsť príležitosť k uchopeniu moci. Aké poučenie z toho vyplynulo? To, že holo treba venovať zvýšenú pozornosť boľševizácii strany, t. j. učiť ju hodnotiť a používať tie skúsenosti a metódy, ktoré uschopnily komunistickú stranu Ruska zvíťaziť nad buržoáziou. Správnejšie povedané „boľševizácia znamená využitie ruských skúseností v konkrétnej, pomerami tej-ktorej krajiny danej situácie, so zvláštnym zreteľom na ruský, čiže boľševický spôsob práce“. Treba vytvoriť stranu, ktorá bude mať svrchované vedenie celého robotníckeho hnutia, ktorá bude všetkými prostriedkami vplývať na masy, ktorá bude vždy vychádzať z rozboru konkrétnej situácie, nebude podliehať náladám a ilúziám či už svojim vlastným alebo buržoáziou v nej vyvolaným, ktorá bude organizovať revolúciu, starať sa o robotníkov indiferentných i nepriateľsky voči nej naladených, ktorá bude dávať do pohybu masy atď.

Tento článok napísal súdruh Gottwald preto, lebo sa hodil veľmi dobre aj na naše pomery; u nás bola podobná situácia. Ním je daný ako by program celej Gottwaldovej práce, zrkadliacej sa v ďalších prácach.

V celej knihe sa veľmi často stretávame, v priebehu tých piatich rokov, ktoré sú tu zachytené, s rozborom politicko-hospodárskej situácie v ČSR i v zahraničí. Bola to vec veľmi potrebná. Gottwald bez prestania odhaľoval a nemilosrdne pitval machinácie buržoázie, poukazoval na jej pikle proti domácejmu robotníctvu, na jej vojnové plány proti SSSR, na koloniálnu politiku imperialistických štátov atď., čím otváral robotníctvu oči a burcoval ho do boja za svoju vec. Taktiež odhaľoval nepriateľov robotníckeho hnutia, ktorí sa

vtreli priamo do jeho radov a šarapatili v ňom až do r. 1929. Prvú takúto analýzu podnikol v skupine prác: *Aby zločin na pracujúcom ľuďe Slovenska nebol dokonaný, Terajšia situácia v Československu a O taktike jednotného frontu*. Články sú venované rozboru hospodársko-politickej situácie na Slovensku a v celej ČSR po voľbách r. 1925. Tieto voľby otriasly pozíciami českej vládnej buržoázie, pretože kapitalizmus za cenu svojej „stabilizácie“ ustavične snižoval životnú úroveň pracujúcich, ktorí už buržoázii prestávali veriť. To sa prejavilo v spomínaných voľbách. Česká buržoázia videla, že, ak sa má i naďalej udržať pri moci, musí prestať s politikou svojej nacionálnej svrchovanosti, ktorú do tých čias prevádzala a spojiť sa pre posilu s buržoáziou iných národov. Veľmi podrobne je analyzovaná táto situácia aj v článku *Politická bilancia 1-ročnej vlády medzinárodnoburžoáznej koalície*. Na Slovensku sa s českou buržoáziou ochotne bratříčkovala Hlinkova ľudová strana, ktorá okrádala slovenský pracujúci ľud, za čo sa jej dostalo od českej buržoázie bohatej odplaty. No, „revolučný front v Československu sa rozširuje, prehlbuje a upevňuje i pri všetkých buržoáznych a sociálpatriotických manévroch“, píše autor, podopierajúc svoje tvrdenia príkladmi. Svojimi snahami o „stabilizáciu“ dosiahli kapitalisti len to, že ľud sa začal somkýňať, videl stále jasnejšie nevyhnutnosť jednotného postupu, jednotného frontu v boji za svoju vec. Súdruh Gottwald načrtáva jasný program a taktiku tohto frontu. Je to boj proti reformistickým ilúziám, proti „stabilizácii“ kapitalizmu, čím sa vždy vážne ohrozi jeho hospodárska základňa, zvyšovanie sebadôvery a bojovnosti robotníctva atď. No, buržoázia má tiež svoju taktiku na podlamovanie revolučnosti nás, na zdiskreditovanie jednotného frontu v ich očiach, pred čím sa treba mať na veľkom pozore. Tak reformistickí vodcovia nie sú pre triedny boj, ale pre „jednotu“ s buržoáziou, usilujú sa hamovať komunistov záväzkami „lojality“, maria všetky ich akcie, aby dokázali, že jednotný front je neúčinnou zbraňou atď., atď. Preto je potrebná veľká ostražitosť. No, autor bez rozpakov kritizuje tiež niektorých vedúcich činiteľov jednotného frontu, dopúšťajúcich sa úchylick od správnej línie boja. Tieto state sú už výrazom zreých názorov K. Gottwalda na stratégiu a taktiku boja za vec pracujúcich, výrazom skúseností a ostražitosti, vďaka decembrovým udalostiam z r. 1920.

V tejto kritike a v boji za nekompromisnosť v jednaní s reformistami pokračuje aj v článku *Boj o sociálne poistenie a taktika jednotného frontu*.

Rozboru medzinárodnej situácie je venovaný článok *Sv. Gotthard a čo s tým súvisí*. 1. januára 1928 bola objavená na stanici Sv. Gotthard tajná zásielka zbraní, ktorá išla z Talianska do Maďarska. Tým porušilo Taliansko mierové smluvy, ktoré zakazovali Maďarsku zbrojenie. Gottwald využil tejto príležitosti k analýze súčasných medzinárodných vzťahov — vzťahov imperialistických štátov, bojujúcich o svoje trhy, preskupujúcich svoje sily. A čo skonštatoval? „Ostrie preskupujúceho sa imperialistického frontu v Európe je namierené predovšetkým proti Sovietskemu sväzu a iba potom je toto preskupovanie výrazom zápasu medzi jednotlivými imperialistickými skupinami.“ Proti SSSR byly tiež namierené zbrane pašované do Maďarska.

Nasleduje séria statí, ktoré boly prednesené alebo napísané Gottwaldom v období VI. kongresu Komunistickej Internacionály v Moskve. Gottwald sa tohto kongresu zúčastnil ako člen delegácie KSČ. Tam predniesol reč *Medzinárodná situácia Československa v čase vojnových príprav*, kde analyzoval európskú situáciu v týchto rokoch, rozloženie imperialistických síl a situáciu Československa v nich. Na tomto sjazde bola zostavená komisia, zaoberajúca sa československou otázkou. Súdruh Gottwald predniesol na nej obsiahlu reč, ktorej osnova je tu tiež uverejnená. Je to veľmi podrobný a kritický rozbor hospodárskej a zahraničnopolitickej i vnútroptickej situácie vo vtedajšej ČSR so zvláštnym rozborom činnosti strany, kde kritizuje všetky nedostatky strannickej práce: nepohotovosť, nesvedomitosť, oportunistizmus atď. niektorých jej členov. Komisia mohla mať jasný obraz o situácii v ČSR. Ako je známe, na tomto kongrese sa zúčastnila aj oportunistická pravica KSČ, vedená

Jílkom, ktorá bola na celej čiare porazená. Zvíťazilo gottwaldovské boľševické vedenie, ktoré čoskoro potom zvíťazilo aj doma.

Na zasadaní ÚV KSČ v dňoch 28.—30. septembra 1928 bola prijatá rezolúcia ku zpráve zo VI. sjazdu Kominterny a o československej otázke. Rezolúcia má názov *Od oportunistickej pasivity k boľševickej aktivite*, ktorá vyšla aj ako samostatná brošúra. Práca informuje o činnosti VI. kongresu kominterny, o jeho usneseniach, analýze hospodárskych a politických pomerov na celom svete, o programe Kominterny. Bol to „po Komunistickom manifeste v podstate prvý program medzinárodného komunizmu“, píše Gottwald.

V dňoch 18. až 23. februára 1929 konal sa historický V. sjazd KSČ, na ktorom bol K. Gottwald zvolený za generálneho tajomníka strany. V januári 1929 uverejnil v Komunistickej revue obsiahly úvodný článok *K V. sjazdu KSČ*, kde rozborom situácie doma i v zahraničí poukázal na problémy, ktoré bude musieť tento sjazd riešiť. 18. februára otvoril Klement Gottwald V. sjazd strany krátkym prejavom, v ktorom poukázal na dôležitosť tohto sjazdu hlavne pre situáciu, v ktorej sa nachádzala strana. Strana prežívala práve krízu, príčiny ktorej tkvety v oportunizme, v pasivite, v lipnutí na sociálno-demokratických tradíciách vedenia zvoleného IV. sjazdom KSČ (Jílek-Bolen). Toto vedenie bolo mnohokrát praxou porazené, a preto muselo byť zvolené vedenie nové. Potom predniesol K. Gottwald hlavný sjazdový referát na tému *Súčasná situácia a úlohy strany*. V. sjazd KSČ sa síšiel v dobe, keď svetový kapitalizmus bol *relatívne* stabilizovaný, no, aj tak prežíval krízu, čoho príčinou bol Sovietsky sväz. Jeho vznikom vypadol z rozpočtu imperialistov veľký trh — Sovietsky sväz, pre čo sa svetový imperializmus dostal do krízy. V dôsledku toho bolo stále akútne nebezpečenstvo imperialistickej vojny a to už aj preto, lebo „imperializmus plodí vojnu, lebo vojna je jednou z politických metód kapitalizmu“. Gottwald zaujal v tomto prejave rázne stanovisko komunistov k vojne, úplne ju odsúdil. Ďalej sa obšírne zaoberal pomermi v Československu. Imperialisti pripravovali útočnú vojnu proti SSSR a Československo im v tom ochotne pomáhalo. Vo vnútri boli pomery dosť konsolidované, čo sa dosiahlo tým, že koncentrácia kapitálu dosiahla vrcholu, banková, priemyselná a agrárna buržoázia sa spojily a získaly vrstvy veľkosedliacke, hospodársky silnejšiu časť maloburžoázie a robotnícku aristokraciu. Potom sa zaoberal situáciou v strane, znovu poukázal na nedostatky vedenia a načrtol úlohy, ktoré musí strana splniť: boj proti nebezpečenstvu vojny, zlepšiť sociálne složenie strany prílívom novej krvi atď.

Pre celkovú líniu politiky strany v budúcnosti je významné Gottwaldovo *Záverečné slovo k politickej debate na V. sjazde 20. II. 1929*, kde rozdelil všetkých rečníkov, ktorí hovorili do tých čias, do troch skupín: na tých, ktorí zastávali politiku, smerujúcu k takej obnove strany, ktorá jediná mala budúcnosť; na skupinu dezorientovaných, ale túžiacich po správnej orientácii a na skupinu záškodníkov, likvidátorov. Títo boli potom sjazdom odsúdení a zvíťazilo pokrokové, gottwaldovské krídlo. Už na tomto sjazde boli vytýčené smernice, ktorými sa riadila KSČ vo svojej ďalšej práci, očistená a spevnená, nekompromisná a revolučná, ktorá dovedla našu robotnícku triedu až k februáru 1948 na čele s K. Gottwaldom.

Od tých čias sa datuje neúprosný boj proti reakčnému krídlu vo vedení KSČ za jej očistu a marxisticko-leninskú platformu, ako to ukazuje seria ďalších článkov K. Gottwalda: *Za zvýšenie bojaskopnosti strany, Od stupňa k stupňu, Všetci mužovia na palubu, Poučenie z 1. augusta* (vyšiel v ilegálnom čísle Rudého práva, ktoré bolo zastavené od 16. júla do 17. augusta). Súdrh Gottwald, stojaci na čele KSČ, viedol už teraz stranu pevnou rukou, nebojácne pítval a podkopával svojimi analýzami sily domáceho a zahraničného imperializmu, poukazoval na jeho prípravy k vojne so SSSR, na zradu II. Internacionály, kritizoval chyby a nedostatky práce strany, burcoval robotníctvo, svietil mu stále na cestu, vychovával ho k revolúcii.

Tak sa dostávame až k prvej parlamentnej reči K. Gottwalda, ktorú predniesol 29. decembra 1929. Je to reč, akú parlament do tých čias ešte nepočul. Reč nového typu bojov-

nika za sociálne práva robotníctva, bojovná a zápalná, metajúca pravdu, tak dlho zastieranú, buržoáznej vláde rovno do očí, odhaľujúca v celej šírke jej podlosť a intrigy. Niet divu, že vyvolala u buržoázie opravdové rozhorčenie. Bola to reč, ako to povedal Stalin, ozaj boľševická. Slová, ktorými končí súdruh Gottwald svoj mohutný prejav, staly sa priamo programom činnosti strany v nastávajúcom období zostreňného triedneho boja. „My vyhlasujeme vám a vašej sociálfašistickej vláde najostrejší boj. Budeme sa biť s vami a s vašou vládou o každú skvyu chleba pre robotníkov a malých zriadencov, budeme sa biť o riadnu podporu pre nezamestnaných, budeme bojovať proti zvýšeniu a za sníženie nájomného, budeme bojovať proti vášmu zlodejskému hospodárstvu v nemocenských pokladniciach, budeme bojovať za požiadavky dedinskej chudoby, domkárov a maloroľníkov, budeme sa biť o ulice, o slobodu tlače, slobodu shromažďovaciú, slobodu spolčovaciú, o slobodu štrajkovú pre proletariát a proti vášmu policajnému fašistickému teroru postavíme proletársku obranu!“

T. Münz

KNIHA O HISTORICKOM MATERIALIZME.

Historický materializmus. Hlavný redaktor F. V. Konstantinov. Akadémia vied SSSR. Ústav filozofie. Gospolitizdat, 1951. 747 str.

Kniha *Historický materializmus* bola napísaná autorským kolektívom Inštitútu filozofie pri Akadémii vied SSSR. Ako je poznamenané v úvode, postavili si autori za úlohu podať viac menej úplný, systematický výklad základov historického materializmu, pomôcť študentom a prednášateľom vysokých škôl, kádrom sovietskej inteligencie osvojiť si všetko bohatstvo myšlienok geniálnej Stalinovej práce *O dialektickom a historickom materializme*, ktorá je vrcholom marxisticko-leninského filozofického myslenia.

Odhliadnuc od mnohých podstatných nedostatkov, kniha je vcelku užitočnou učebnicou o historickom materializme. Obsahuje široký okruh otázok marxisticko-leninského učenia o spoločnosti, ktoré sa vysvetľujú v úzkej spojitosti so súčasnou skutočnosťou a rešpektuje to nové, čo dáva prax výstavby socializmu a komunizmu. V knihe sa poukazuje na prednosti sovietskeho socialistického spoločenského i štátneho zriadenia pred zriadením kapitalistickým, ďalej sa tu demaskujú nedostatky a prehnitosť buržoázneho spoločenského poriadku, odhaľuje sa útočná podstata anglo-amerického imperializmu, reakčná buržoázia, ako aj ideológia pravicových socialistov.

Kniha má 18 kapitol. Vo väčšine z nich sa vysvetľujú predovšetkým všeobecné otázky historického materializmu a to: o historickom materializme ako vede, o podmienkach materiálneho života spoločnosti, o troch zvláštnostiach výroby, o vývoji produktívnych síl a výrobných vzťahov v rôznych spoločensko-ekonomických formáciách, o triedach a triednom boji, o štáte a práve, o revolúcii, o úlohe ľudových mas a osobnosti v dejinách, o formách spoločenského vedomia. Súčasne s tým veľa kapitol je venované charakteristike zákonitosti vývoja sovietskej socialistickej spoločnosti, čo je nespornou prednosťou knihy. Sú to kapitoly: Produktívne sily a výrobné vzťahy v socialistickej spoločnosti; Sovietsky socialistický štát; Likvidácia vykorisťovateľských tried a spôsoby odstránenia triednych rozdielov v SSSR; Úloha socialistického vedomia vo vývoji sovietskej spoločnosti; Socializmus a komunizmus; Hybné sily vývoja socialistickej spoločnosti; Strana Lenina-Stalina — vedúca a usmerňujúca sila sovietskej spoločnosti.

Zošíroka a v podstate správne sa vysvetľujú základné poučky marxizmu-leninizmu o podmienkach materiálneho života spoločnosti, o troch zvláštnostiach výroby, o vývoji pro-